

รูปแบบของกิจกรรมที่เกี่วข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ในมาตราที่ 2 ใ้กำหนดไว้ว่า "ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" เรามักได้ยินคำว่า "ประชาธิปไตย" อยู่บ่อย ๆ มิใช่จากรัฐธรรมนูญเท่านั้น เป็นที่น่าสงสัยว่า ความหมายที่แท้จริงของประชาธิปไตยคืออะไร เพราะมีบางคนเข้าใจว่าประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯ ซึ่งเป็นการมองประชาธิปไตยในรูปของการปกครองโดยใช้ตัวแทนของปวงชนเท่านั้น แท้ที่จริงแล้วความหมายของประชาธิปไตยมีขอบเขตกว้างขวางกว่านี้ ซึ่ง เซาเวร์กัน คินสเบะ-วิทซ์ (2525: 65-68) ใ้อธิบายว่า

คำว่าประชาธิปไตยเป็นคำที่กรณหมิ่นนราธิปวงศ์ประพันธ์ทรงบัญญัติขึ้น ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Democracy ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า Demos หมายถึงประชาชน และ Kratos หมายถึงอำนาจ เมื่อรวมกันแล้วหมายความว่าอำนาจของประชาชน ส่วนในภาษาไทยนั้น คำว่าประชาธิปไตยมาจากคำว่า ประชา หมายถึงอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เมื่อรวมกันแล้วหมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน...ประชาธิปไตยมิใช่เพียงรูปของการปกครองเท่านั้น จะต้องรวมทั้งการมองเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย มีความเลื่อมใสและปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัดด้วย...ประชาธิปไตยจะคงมีคุณค่าอันเป็นระเบียบแบบแผนที่ประชาชนทุกคนจะต้องคำนึงถึงและปึกถือตั้งต่อไปนี้ คือ

1. ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคทางการเมืองเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนจะต้องได้รับการป้องกันและคุ้มครองเท่ากัน
2. สถาบันการปกครองจะต้องมีการเลือกตั้งโดยประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง ผู้ใดใ้มีการเลือกตั้งก็ย่อมมีความชอบธรรมที่จะใ้ดำเนินการปกครอง เขาหลักที่วางป้ญการจะต้องใ้ได้รับความยินยอมจากใ้ปกครอง
3. การกำเนินการใ้ ๆ ต้องเป็นไปตามระบบประชาธิปไตย คือความเห็นของคนส่วนใหญ่ แต่ความเห็นของคนส่วนน้อยต้องใ้ได้รับความคุ้มครองด้วย

4. พลเมืองหรือประชาชนทุกคนต้องเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมาย การแสดงออกของอัญญาไอชอบเขตของกฎหมาย ไม่ใช่ทำตามความพอใจ ของตนหรือกลุ่มของตน ซึ่งจะกลายเป็นกฎหมายไป

5. พลเมืองหรือประชาชนทุกคนจะคงสำนึกในคุณค่าของประชาธิปไตย โดยยึดเป็นแบบแผนของชีวิตในการกระทำทุกอย่าง

6. พลเมืองหรือประชาชนทุกคน จะต้องเคารพกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด ไม่เอาเปรียบประเทศชาติหรือบุคคลในชาติ

7. รัฐควรมุ่งหาหนทางบำรุงความสุขของประชาชน หรือให้สวัสดิการแก่ ประชาชนในทางต่าง ๆ เช่นการศึกษา การอนามัย การแสดงออกและ ความเห็นต่าง ๆ

ประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

ถ้าเปรียบโรงเรียนประถมศึกษาเป็นประเทศ นักเรียนประถมศึกษาก็คง เปรียบได้กับพลเมืองของประเทศ ซึ่งต้องมีความสำนึกหรือมีวิญญาเป็นประชาธิปไตย เช่นกับพลเมืองไทยทั่วไป โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องถูกจัด ให้เป็นแหล่งฝึกความเป็นนักประชาธิปไตยให้นักเรียน ดังที่ เซาเวิร์ทน์ สันสยะวิชช์ (2525: 68) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการฝึกว่า

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม (Social Institution) รอง จากสถาบันครอบครัว โรงเรียนเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ หลอหลอมชีวิตจิตใจ ของนักเรียน นักเรียนจะเชื่อฟังครูยิ่งกว่าบิดามารดาเสียอีก โดยเฉพาะ โรงเรียนประถมศึกษา โอกาสเช่นนี้เป็นโอกาสที่โรงเรียนจะฝึกสอนถ่ายทอด วิชาความรู้ทางประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการปกครอง อุดมการณ์และวิถีชีวิต เกิดจะรับได้เป็นอย่างดี ครูเองก็ต้องพยายามประพฤติ ปฏิบัติในทางประชาธิปไตยให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เมื่อโรงเรียน ฝึกสอนถ่ายทอดได้ ก็ย่อมมีผลกระทบในทางที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตยของ ประเทศชาติในที่สุด

อย่างไรก็ตามนักเรียนประถมศึกษาเป็นเพียงเด็กอายุ 7 - 12 ปี ยังมีวุฒิภาวะและประสบการณ์น้อย ไม่สามารถจะรับภาระหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยได้เหมือนผู้ใหญ่ การฝึกให้เด็กประชาธิปไตยจึงมุ่งทางด้านการจัดการเรียน- การสอน ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (สัปดาห์พิมพ์ อ่างน้ำใจ สุภักดิ์ ฉบับทอง 2527: 22) กล่าวว่า

ครูลดบทบาทของครูและเพิ่มบทบาทของนักเรียนในด้านการปกครองและ รับผิดชอบตัวเอง เช่น คัดเลือกสรวรวัตรนักเรียนเป็นศูนย์กลางนักเรียนตนเอง

รู้เวลาเข้าเรียนโดยไม่ต้องมีสัญญา จักการเข้าแถวกันเอง ประชุมการ
แบ่งงานทำแต่ละวัน ประเมินผู้ทำผิดและลงโทษโดยวิธีอื่นที่ไม่ใช่การเขียน
ที่ วิธีการเหล่านี้ จะทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการใช้เหตุผล

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เป็นผลให้โรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่ง
เริ่มดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยขึ้น โรงเรียนกลุ่มหนึ่งสามารถ
จัดได้จนเป็นที่ยอมรับว่าดีเกินจากหน่วยงานและบุคคลทั่วไป ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา
สภาพการจัดกิจกรรมที่เกินค่านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนที่จัดกิจกรรม
ได้ดีเกินดังกล่าว โดยทำการคัดเลือกโรงเรียนที่จัดกิจกรรมที่ดี เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร จำนวน 10 โรงเรียน แล้วจัดส่งแบบบันทึกคุณสมบัติและกิจกรรมให้
ผู้มีหน้าที่บันทึกแทนผู้วิจัย จำนวน 9 โรงเรียน ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะกรณี
จำนวน 1 โรงเรียน คอมาเมื่อครบเวลาที่กำหนด ผู้บันทึกแทนผู้วิจัยได้จัดส่ง
แบบบันทึก ๗ กลับคืน จำนวน 7 โรงเรียน รวมกับโรงเรียนที่ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะ
กรณีเป็น 8 โรงเรียน ดังจะได้นำเสนอผลการศึกษาคือไปนี้

ผลจากการศึกษา

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษา โดยแยกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้
จำนวนครูและนักเรียนในโรงเรียน
ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน
รูปแบบของการบริหารงานกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
ลักษณะการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
ผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มวง)
จำนวนครูและนักเรียนในโรงเรียน

จำนวนครูและนักเรียน เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการจัดรูปแบบ
ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก มัก
จะใช้การปกครองโดยให้ตัวแทนนักเรียนไปทำหน้าที่แทนนักเรียนทั้งหมด ส่วนใน
โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ทุกคนจะมีส่วนร่วมในการปกครองหรือ

การพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม "ศาลหน้าเสาธง" ดังจะกล่าวถึง
ในรายละเอียดสถานภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนต่อไป

โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมที่เน้นทางการส่งเสริมประชาธิปไตย
มีจำนวนครูและนักเรียน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 รายชื่อโรงเรียน สังกัดหน่วยงาน จำนวนครูและจำนวน
นักเรียน

ที่	โรงเรียน	สังกัด	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
1	อนุบาลสระบุรี	สปช.	84	2189
2	เทศบาล 1 (นครราชสีมา)	เทศบาล	42	1143
3	บ้านคู	สปช.	30	630
4	กุดตาคำ	สปช.	24	598
5	บ้านโสน	สปช.	12	277
6	ชุมชนบ้านทุ่งศรี	สปช.	14	194
7	วัดไพรสมพ	สปช.	10	187
8	ไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มวง)	สปช.	10	189

โรงเรียนในลำดับที่ 5 - 8 มีการจัดกิจกรรมศาลหน้าเสาธง เพราะมี
จำนวนนักเรียนไม่มาก สามารถที่จะให้ทุกคนพิจารณาตัดสินปัญหาได้พร้อมกัน ส่วน
โรงเรียนในลำดับที่ 1 - 4 ไม่สามารถจัดได้ จึงใช้วิธีการส่งตัวแทนไปทำหน้าที่
แทนนักเรียนทั้งหมด อย่างไรก็ตามจากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนสามารถจัดได้ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่ กลางและ
เล็ก เพียงแต่จะมีความแตกต่างของรูปแบบในการจัดบางลักษณะกิจกรรมเท่านั้น

อนึ่ง ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มวง)
เป็นโรงเรียนที่ทำการศึกษาเฉพาะกรณี

ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาว่าโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยได้ก็เกณฑ์กำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมายที่แสดงให้เห็นถึงในแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างไร ทั้งนี้จะได้นำเสนอในการวางต่อไป

ตารางที่ 8 แสดงรายชื่อโรงเรียน ปรัชญาและปีการศึกษาที่กำหนดปรัชญาของโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมที่เน้นด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย

ที่	โรงเรียน	ปรัชญา	ปีการศึกษาที่กำหนดปรัชญา
1	อนุบาลสระบุรี	เรียนดี ประพฤติดี	2518
2	เทศบาล1 (นครราชสีมา)	วินัยดี มีวิชา กีฬาเด่น	2525
		เป็นโรงเรียนของชุมชน	
3	บ้านคู	เยาวชนที่มีสมรรถภาพ เรียนดี กีฬาเด่น มีจริยธรรมและคุณธรรม	2524
4	กุ๊กคำคำ	สะอาด สะดวก สงบ	2524
5	บ้านโสน	การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตคน	2521
6	ชุมชนบ้านทุ่งศรี	ศึกษาดี มีวินัย ใจดีขงรวม	มิได้แจ้ง
		พูดคำสัจย์ ประหยัดเป็น	
7	วัดโพธิ์สมเด็จ	วิชาดี มีวินัย ใจดีมีคุณธรรม	2523
8	ไทยรัฐวิทยา 13	รู้เวลา รู้หน้าที่ วินัยดี มีประชาธิปไตย	2516

จากปรัชญาของโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมที่เน้นด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนข้างต้นนั้น สามารถสรุปลักษณะปรัชญาได้ว่าเป็นปรัชญา

ที่มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ควบคู่คุณธรรม วลีที่ว่า เรียนดี มีวิชา ศึกษาดี วิชาดี เหล่านี้มุ่งชี้ถึงปรัชญาที่ให้นักเรียนมีความรู้ ส่วนคุณธรรม แสดงให้เห็นจากวลีที่ว่า วินัยดี มีจริยธรรมและคุณธรรม สงบ มีวินัย ใจดีธรรม ใจปรีคมีคุณธรรม

จากปรัชญาที่มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ควบคู่คุณธรรม ทำให้โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมมานี้ ทั้งมุ่งหมายที่จะฝึกความเป็นประชาธิปไตยให้นักเรียนในโรงเรียน โดยมีความเชื่อว่า ถ้านักเรียนมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยแล้วจะสามารถฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รับผิดชอบในการไปหาความรู้ใ้ทั้งในระบบกลุ่มและการศึกษาค้นคว้าตนเอง และจะมีคุณธรรมที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยให้โดดเด่นแก่นักเรียน จึงเป็นมุ่งหมายที่จะสนองปรัชญาที่โรงเรียนได้กำหนดให้นักเรียนเป็นคนที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรมได้

รูปแบบของการบริหารงานกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยของโรงเรียน

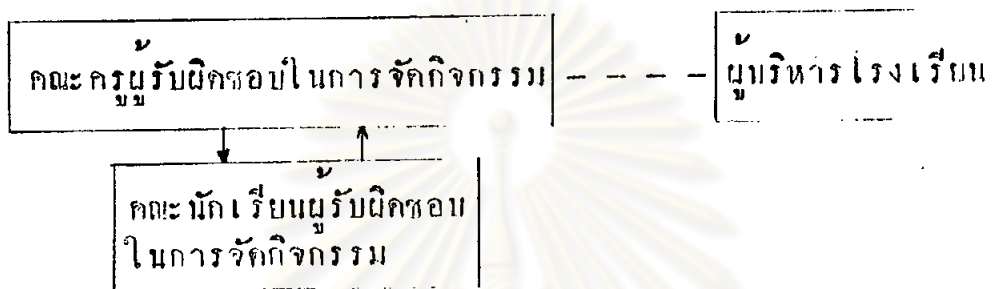
ลักษณะการบริหารงานกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เพราะก่อนที่จะสามารถฝึกให้นักเรียนมีวิญญาณ์ประชาธิปไตย คณะครูจะต้องจัดการบริหารงานของตนให้เป็นประชาธิปไตยเสียก่อน ลักษณะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจะต้องเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้ ละออง จันทรเจริญ (2526: บทคัดย่อ) ใ้พบว่ารูปแบบที่คณะครูพอใจในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา ไ้แก่

- [1] การบริหารโรงเรียนฝึกหัดลูกประชาธิปไตยโดยกระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบแก่คณะครูอย่างทั่วถึง
- [2] คณะครูร่วมกันวางโครงการดำเนินงานแก่นักเรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยจัดทำเป็นแผนงานตลอดปีการศึกษา
- [3] คณะครูประเมินผลการทำงาน ให้ข้อเสนอแนะในการทำงานกันเอง ผู้บริหารมีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ เมื่อคณะครูต้องการ

จากการศึกษาลักษณะการบริหารงานของกิจกรรมที่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะมอบหมายให้คณะครูเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยทั้งสิ้น ผู้บริหารเพียงทำหน้าที่ควบคุม คุ้ดูแลและติดตามผลการดำเนินงาน

ถึงแผนภูมิที่แสดง ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงระบบการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
ในโรงเรียนกลุ่มรูปแบบกิจกรรมที่เห็นค่าการส่งเสริม
ประชาธิปไตย

จากแผนภูมิตี่ แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีไ้บังคับบัญชาโดยตรง
หากแต่เพียงดูแล ควบคุม, ติดตามผลและให้ขอเสนอแนะ คณะครูและคณะนักเรียน
คณะครูและนักเรียนสามารถเสนอแนะซึ่งกันและกันได้

ดังนั้น โดยสรุปแล้วลักษณะของการบริหารงานของโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบ
นี้มีพื้นฐานที่เป็นประชาธิปไตยตั้งแต่ผู้บริหารมาสู่คณะครูและคณะครูทำเป็นต่อมายัง
นักเรียน

ลักษณะของการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

จากการศึกษาลักษณะของการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย แล้วนำ
กิจกรรมต่าง ๆ มาประมวลเป็นลักษณะ พบว่ามีกิจกรรมใน 4 ลักษณะ คือ กิจกรรม
สร้างบรรยากาศประชาธิปไตย กิจกรรมนักเรียนดำเนินการปกครองโดยใช้สภานักเรียน
กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่
ส่งเสริมประชาธิปไตย ทั้งจะได้อีกว่ารายละเอียดของแต่ละกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย

กิจกรรมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียน
และครูปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงกัน
ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนหันโตกับนักเรียนชั้นเล็กกว่า แยกออกได้เป็นกิจกรรม

ดังต่อไปนี้

กิจกรรมการพหุจาระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนด้วยกัน

ในโรงเรียนจะมีการตกลงในการใช้สรรพนามเรียกตนเองและผู้อื่นระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนด้วยกันเอง เช่นครูเรียกตนเองว่า "ครู" เรียกนักเรียนว่า "ลูก" นักเรียนชายเรียกตนเองว่า "ผม" นักเรียนหญิงเรียกตนเองว่า "ดิฉัน" และเรียกผู้ที่สนทนาวา "คุณ" เป็นต้น

กิจกรรมการแบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจงานประจำวัน

นักเรียนจัดการแบ่งกลุ่มกันเองแล้วดำเนินการจัดแบ่งหน้าที่ประจำวันให้นักเรียนแต่ละกลุ่มปฏิบัติในโรงเรียน เช่นบางกลุ่มทำหน้าที่รักษาความสะอาดอาคารเรียน บางกลุ่มรักษาความสะอาดสวน บางกลุ่มดูแลรักษาไม้ดอกไม้ประดับของโรงเรียน เป็นต้น

กิจกรรมนักเรียนโตดูแลนักเรียนเล็ก

นักเรียนโต หมายถึง นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และนักเรียนเล็กคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ที่ยังช่วยเหลือตัวเองได้ไม่มากนัก โรงเรียนจะจัดให้นักเรียนโตดูแลนักเรียนเล็ก ทางด้านการจัดแถวและเดินแถว เขาห้องเรียนในตอนเช้า การรับประทานอาหารกลางวันและการเดินทางกลับบ้านตอนเลิกเรียน

กิจกรรมการปกครองโดยใช้สภานักเรียน

แต่เดิมมานั้น ครู เป็นผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียน โดยมุ่งให้ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน เมื่อนักเรียนทำผิดระเบียบ ครูทำหน้าที่ลงโทษนักเรียน จนต่อมาเริ่มมีนักการศึกษาบางท่านเสนอแนวความคิดการปกครองแบบประชาธิปไตยในโรงเรียน ให้นักเรียนปกครองกันเอง โดยการให้ตัวแทนทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้นักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เกิดจากการตกลงของนักเรียนในโรงเรียน มีระเบียบที่เกิดจากครูกำหนด และเมื่อมีการกระทำผิดควรจะให้ตัวแทนนักเรียนทำหน้าที่ลงโทษและติดตามผลการปรับปรุงตัวเองของนักเรียนที่ทำผิดนั้น แนวคิดนี้ทำให้เกิดคณะกรรมการนักเรียนหรือบางโรงเรียนเรียกว่า

สถานักเรียนขึ้น จากการศึกษาโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบฯ ผู้วิจัยพบว่าทุกโรงเรียน
จัดให้มีกิจกรรมการปกครองโดยนักเรียน ทั้งจะได้อธิบายลักษณะของการสรรหา-
สมาชิกสภาักเรียน การจัดแบ่งระบบบริหารงานสถานักเรียน อำนาจหน้าที่ของ
สถานักเรียน ตามลำดับดังต่อไปนี้

การสรรหาสมาชิกสถานักเรียน

การสรรหาสมาชิกสถานักเรียน มี 2 ลักษณะ ได้แก่ นักเรียนส่งตัวแทน
ห้องไปเป็นสมาชิกสถานักเรียน และนักเรียนทั้งโรงเรียน เลือกคณะกรรมการ-
นักเรียนที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง วิธีการทั้งสองแบบนี้เป็นการ เลือกตั้งมีไข่งตั้ง
และขอที่นาสั่ง เกตอีกประการหนึ่ง คือขนาดของโรงเรียนมีไคมีผลต่อการ เลือกใ้
ลักษณะการสรรหาสมาชิกสถานักเรียน เพราะพบว่าโรงเรียนทั้งขนาดเล็ก กลาง
ใหญ่ ใช้วิธีการสรรหาทั้งสองแบบคละกันไป ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 รายชื่อโรงเรียน จำนวนนักเรียน ลักษณะการสรรหา
สมาชิกสถานักเรียน

ที่	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน	ลักษณะการสรรหา สมาชิกสถานักเรียน
1.	อนุบาลสระบุรี	2189	ักเรียนทั้งโรงเรียน เลือกตั้ง
2	เทศบาล 1 (นครราชสีมา)	1143	ักเรียนทั้งโรงเรียน เลือกตั้ง
3	บ้านคู	630	ักเรียนทั้งโรงเรียน เลือกตั้ง
4	กุดคำค่า	593	ักเรียนทั้งโรงเรียน เลือกตั้ง
5	บ้านโสน	277	ักเรียนส่งตัวแทนห้อง
6	ชุมชนบ้านทุ่งศรี	194	ักเรียนทั้งโรงเรียน เลือกตั้ง
7	วัดไพรสมต	187	ักเรียนส่งตัวแทนห้อง
8	ไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มวง)	189	ักเรียนส่งตัวแทนห้อง

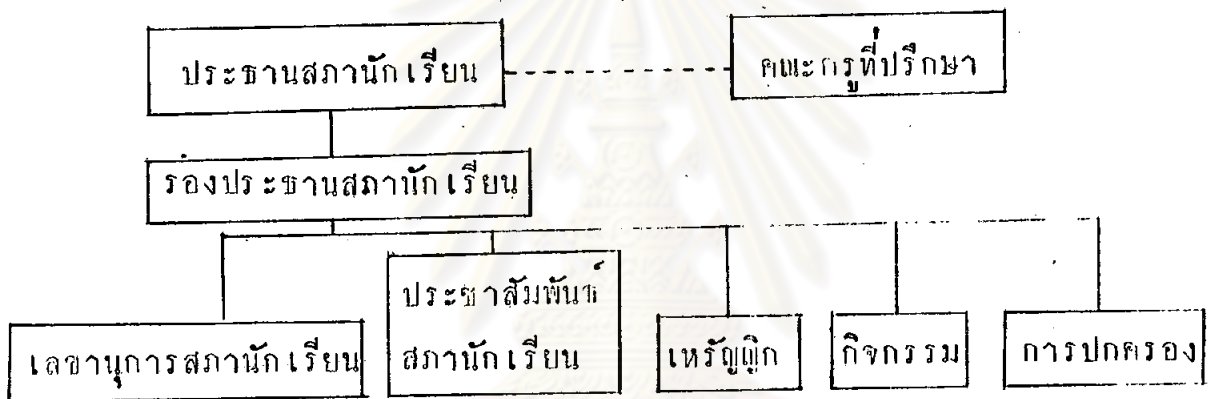
เมื่อได้สมาชิกสถานักเรียนแล้ว ก็นคองต่อไปได้แก่การคัดเลือกประธาน

สถานักเรียน ในลักษณะแรกคือนักเรียนส่งตัวแทนของห้องเรียนไปเป็นสมาชิก
สถานักเรียน แล้วสมาชิกทั้งหมดจะทำการคัดเลือกประธานกันเอง ส่วนในลักษณะ
ที่สองนั้น ในการเลือกตั้งของนักเรียนทั้งโรงเรียนจะได้ตัวประธานนักเรียนเลย
แล้วประธานสถานักเรียนจะเลือกคณะกรรมการสถานักเรียนเอง

ระบบบริหารงานสถานักเรียน

การจัดระบบบริหารงานสถานักเรียน ได้มีการจัดแบ่งหน้าที่การดำเนินงาน
งานของสถานักเรียนในรูปแบบที่แสดง เป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงรูปแบบของการจัดระบบบริหารงานสถานักเรียน

จากแผนภูมิดังกล่าว แสดงว่าประธานสถานักเรียนทำหน้าที่บริหารงาน
โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษา มีรองประธานทำหน้าที่แทนประธาน เมื่อประธาน
ไม่อยู่หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้หรือได้รับมอบหมายจากประธาน คณะกรรมการทำหน้าที่
ปฏิบัติงานเลขานุการ ประชาสัมพันธ์ เหรียญผูก กิจกรรมและการปกครอง

หน้าที่ของฝ่ายกิจกรรมได้แก่ การทำหน้าที่ในการจัดหรือช่วยครูจัด
กิจกรรมในโรงเรียน เช่นช่วยในการจัดหาและจัดทำสื่อการเรียนการสอน การ
จัดกีฬาของโรงเรียน เป็นต้น ส่วนฝ่ายปกครองหรือที่ในบางโรงเรียนอาจจะ
เรียกว่าสารวัตรนักเรียน ทำหน้าที่ในการติดตามผลการทำงานของนักเรียนกลุ่ม
ต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานประจำวัน ติดตามดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตาม

กฎระเบียบของสถานักเรียน เป็นต้น

อำนาจหน้าที่ของสถานักเรียน

จากแผนภูมิการจัดระบบบริหารงานสถานักเรียน แสดงให้เห็นว่าอำนาจหน้าที่ของสถานักเรียนได้แก่การปกครองนักเรียน โดยการออกกฎ ระเบียบขึ้นใช้ในโรงเรียนและติดตามผลการปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียน ตามลำดับชั้นต่อไปนี้

ก. การออกกฎและระเบียบ

การออกกฎและระเบียบกระทำกันในการประชุมสมานักเรียนประจำสัปดาห์ มีสมาชิกเข้าร่วมประชุม 7 - 22 คน สถานที่ที่ใช้ในการประชุมได้แก่ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องเรียน มีเพียง 4 โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบที่จัดให้มีห้องทำงานของสถานักเรียนโดยเฉพาะ ทุกครั้งที่มีการประชุมจะมีครูหรือคณาครูที่ปรึกษาเข้าร่วมประชุมด้วย และเมื่อมีการออกกฎหรือระเบียบใด จะลงนามเสนอขอความเห็นชอบจากผู้บริหารโรงเรียนโดยผ่านทางคณะครูที่ปรึกษา

ผู้วิจัยได้รวบรวมกฎและระเบียบที่สถานักเรียนในกลุ่มรูปแบบฯ ได้กำหนดขึ้นใช้ในปีการศึกษา 2525 ไว้เป็นหมวดหมู่ มีดังต่อไปนี้

กฎระเบียบว่าด้วยการแต่งกายของนักเรียน

กฎระเบียบว่าด้วยการพูดจา การแสดงความเคารพ

กฎระเบียบว่าด้วยการรักษาสาธารณสมบัติของโรงเรียน

กฎระเบียบว่าด้วยการเดินทางมาโรงเรียนและการกลับบ้าน

กฎระเบียบว่าด้วยการทำงานกลุ่มประจำวัน

กฎระเบียบว่าด้วยการเช่าแถวและการเดินแถว

(เสนอรายละเอียดไว้ในภาคผนวก ค)

ข. การติดตามดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎและระเบียบ

การติดตามดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎและระเบียบ เป็นหน้าที่ของฝ่ายการปกครอง (สารวัตรนักเรียน) จัดแบ่งคนออกรับผิดชอบดูแลบริเวณต่าง ๆ ทั่วโรงเรียน และนำผลการติดตามเสนอหน้าแถวนักเรียนขณะเคารพธงชาติคอนเซอ

โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบฯ เรียกกิจกรรมนี้ว่า "กิจกรรมหน้าเสาธง"

กิจกรรมหน้าเสาธง หมายถึง กิจกรรมที่สภานักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ในการจัดให้นักเรียนเข้าแถวในตอนเช้า สวดมนตร์ไหว้พระ กล่าวคำปฏิญาณ นำ การฝึกกายบริหาร แจงข่าวสารที่มีประโยชน์ และประเมินผลการทำงานของกลุ่ม นักเรียนที่รับผิดชอบดูแลรักษาบริเวณโรงเรียน ศึกษินความผิดของนักเรียนโดย สารวัตรนักเรียนแจ้งความผิดของนักเรียนผู้นั้นให้ที่ประชุมรับทราบ และลงโทษความ เกณฑ์ที่ใดที่กำหนดไว้แล้วในกฎระเบียบของโรงเรียน ส่วนมากเป็นการลงโทษใน ทางการเงินมากกว่าคนอื่น เพื่อเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น ตักน้ำเข้าส้วม ตักน้ำ รกคนไม่ ล้างหลุม เป็นต้น สารวัตรนักเรียนมีหน้าที่ติดตามผลว่านักเรียนที่ถูกลงโทษ ปฏิบัติตามได้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไรต่อไป

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้เสนอแนะวิธีการสอนที่ฝึก นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้เกิดการเรียนรู้จากการค้นคว้าศึกษาเป็นกระบวนการกลุ่ม หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีใจไทยการบอกของครู ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนการสอน ที่ควรจัด ได้แก่ การค้นคว้าหาความรู้ในหองสมุด การอภิปรายกลุ่มย่อย การเสนอ รายงานหน้าชั้น การทดลอง การสังเกต การจับสลากขอมูล เป็นต้น เมื่อพิจารณา กิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม ความเป็นประชาธิปไตยแก่นักเรียนทั้งสิ้น

โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมที่เน้นด้านการศึกษาส่งเสริมประชาธิปไตย ได้เน้นให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่มุ่งให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า เป็นกระบวนการกลุ่ม นำมาเสนอผลงาน แล้วให้ผู้ฟังซักถาม วิเคราะห์ กล่าวติชม ผู้พูดได้ เป็นกิจกรรมที่สนองจุดหมายของหลักสูตร และในขณะเดียวกันก็สนอง จุดมุ่งหมายของโรงเรียนในด้านการศึกษาส่งเสริมให้เด็กเรียนมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย ด้วย เพราะกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว จะช่วยฝึกให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะทาง ประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบในตนเอง

นักเรียนแต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบในการค้นหาข้อมูล เพื่อนำไปอภิปรายในกลุ่ม

2. การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม

เมื่อมีการอภิปรายกลุ่ม นักเรียนทุกคนจะต้องนำข้อมูลที่ค้นคว้ามาเสนอ และมีส่วนร่วมในการอภิปราย ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มได้

3. การรู้จักสิทธิและหน้าที่

ในการอภิปรายกลุ่ม จะมีการจัดแบ่งหน้าที่ เป็นประธานกลุ่ม เลขานุการ กลุ่มและสมาชิกกลุ่ม นักเรียนจะได้รับการฝึกให้เข้าใจสิทธิ และหน้าที่ที่ตนต้องปฏิบัติในกลุ่ม

4. ความสามารถในการแสดงออก

ในการเสนอผลงานกลุ่ม จะมีการหมุนเวียนให้ทุกคนในกลุ่มออกไปรายงาน ผลงานหน้าชั้น เป็นการฝึกให้สามารถแสดงออกในสิ่งที่ตนถนัด

5. การยอมรับคำวิจารณ์ของผู้อื่น

เมื่อรายงานผลงานของกลุ่มหน้าชั้นแล้ว ผู้ฟังจะซักถาม วิจารณ์ ทิชม ผู้รายงาน เป็นการฝึกให้นักเรียนผู้รายงานมีความอดทนต่อการวิจารณ์และยอมรับ การติเพื่อนำไปปรับปรุงตนเอง

กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

ผู้วิจัยพบกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนกลุ่ม รูปแบบฯ เพียงกิจกรรมเดียว ได้แก่กิจกรรมกีฬา แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ แล้วกำหนดสีให้ หรือมีฉะนั้นจะให้นักเรียนที่แบ่งให้รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาด บริเวณโรงเรียนนั้นเอง เป็นกลุ่มที่แข่งกีฬาด้วยกัน ในแต่ละสัปดาห์ เป็นผู้รับผิดชอบและดูแลให้นักเรียนฝึกซ้อมกีฬากันเองในกลุ่ม ครูและนักเรียนวางแผนการจัดคิวนักกีฬาร่วมกัน ฝึกซ้อมกองเชียร์ เป็นการฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม

ผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

จากการสอบถามความคิดเห็นทางด้านการสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนจากผู้บริหาร คณาจารย์และนักเรียน ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมประชาธิปไตย ที่ปรากฏในตัวนักเรียน ได้แก่พฤติกรรมต่อไปนี้

ก. ความมั่นใจในตนเอง

นักเรียนมีความกล้าพูดคุยและท้าทายผู้มาเยี่ยมโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีชื่อเสียงก็เกิน มีบุคคลเข้าไปเยี่ยมโรงเรียนมากมาย นักเรียนจะสามารถสอบถามวัตถุประสงค์ของผู้มาเยี่ยม และพาไปถึงแหล่งที่ผู้มาเยี่ยมต้องการไป นอกจากนี้ในการประชุมสภานักเรียนได้พบพฤติกรรมของนักเรียน ที่สามารถพูดอภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้านได้อย่างมีเหตุผล เช่นเกี่ยวกับในกิจกรรมศาลนาเสาธงที่ได้พบว่านักเรียนสามารถแสดงความเห็นของคนอย่างมีเหตุผลและความเชื่อมั่นในความคิดของตน

ข. ความรับผิดชอบหน้าที่

เป็นที่เห็นได้ชัดเจนนักเรียนที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน ได้ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่ตนรับผิดชอบอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนเช้าก่อนถึงเวลาจัด "กิจกรรมหน้าเสาธง" นักเรียนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่จะทำงานกันเป็นกลุ่ม ๆ สรวทักนักเรียนก็คิดความประเมินผลการทำงานอย่างเต็มที่

ค. เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนกลุ่มรูปแบบนี้ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่มุ่งฝึกการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม จึงส่งผลให้นักเรียนได้รับการฝึกการทำงานกันเป็นกลุ่มตลอดเวลา ในการจัดระบบบริหารงานมีผู้นำและผู้ตาม กังนั้นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกคือ นักเรียนที่เป็นผู้นำจะแสดงความเข้มแข็งสั่งการทำงานได้ ในขณะที่ผู้ตามจะยอมรับและปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ

การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มม่วง)

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มม่วง) เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงที่เกินทางด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย จนได้รับสมญานามว่า "โรงเรียนประชาธิปไตยในสายเลือด" เมื่อปีการศึกษา 2521 และต่อมาในปีการศึกษา 2525 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ไทยยกย่องให้เป็นโรงเรียนต้นแบบทางการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่โรงเรียนในสังกัดสพช. อีก 200 แห่งทั่วประเทศ ในปัจจุบันมีคณะบุคคลในวงการประถมศึกษาไปเยี่ยมชมกิจกรรมของนักเรียนทางการแสดงออกทางการปกครองกันในระบอบประชาธิปไตย (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 35 ในภาคผนวก ข) สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ผู้วิจัยศึกษินใจทำการศึกษาเฉพาะกรณีกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนระหว่างวันที่ 12 - 14 ธันวาคม 2526

ก่อนที่จะไปทำการศึกษาคณะกรณีในโรงเรียน ผู้วิจัยสืบสนกับการเรียกชื่อโรงเรียนเพราะ เคยชินกับการเรียกบ้านพุ่มม่วงมาตลอด แต่ได้พบว่าในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐกลับเรียกชื่อเป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 เมื่อไปถึงจึงได้ขอความกระจ่างจาก นายถวิล สมพงษ์ ครูใหญ่โรงเรียน ซึ่งได้รับคำชี้แจงว่าเดิมเคยเรียกว่าโรงเรียนบ้านพุ่มม่วงตามชื่อหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ แต่ในปีพุทธศักราช 2526 มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้จัดสร้างอาคารเรียนหลังใหม่พร้อมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนให้โรงเรียน และจัดตั้งกองทุนเป็นเงินจำนวนหนึ่งให้โรงเรียนเก็บเงินที่เป็นคอดเบี้ยรายปีไว้ใช้ โดยมีข้อตกลงกับโรงเรียนว่าจะทองเรียกชื่อโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 ตามจุดประสงค์ของมูลนิธิฯ นับแต่นั้นจึงเขียนชื่อโรงเรียนเป็น โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มม่วง)

เมื่อได้ทำการศึกษาคณะกรณีกิจกรรมด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้พบว่ากิจกรรมที่โรงเรียนจัดนั้น มุ่งแก้ปัญหาที่โรงเรียนประสบอยู่เป็นพื้นฐาน แต่เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่เคยมีโรงเรียนใดจัดมาก่อน จึงทำให้เป็นที่ยอมรับและกล่าวขวัญกันมาก ผลการศึกษาเฉพาะกรณี ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับโรงเรียนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ซึ่งจะ เสนอความสำคัญหัวข้อต่อไป

สภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน
 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและชุมชน
 ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน
 สภาพการจกกิจกรรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
 ผลสัมฤทธิ์ของการจกกิจกรรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

สภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มวง) ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองชุมพล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี ที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ห่างจากถนนเพชรเกษม เข้าไปตามทางแยกที่เป็นถนนดินลูกรังระยะทาง 8 กิโลเมตร ไม่มีรถประจำทางเข้าไปถึง นอกจากรถจักรยานยนต์รับจ้างราคาเที่ยวละ 20 บาท โรงเรียน มีพื้นที่ 10 ไร่ 100 ตารางวา ประกอบด้วยอาคารเรียน 3 หลัง (อาคารใหม่ทำนุ ขวามือเป็นอาคารที่มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐสร้างให้) และสนามหญ้าหน้าเสาธง ซึ่งใช้เป็นที่พักกิจกรรมศาลหน้าเสาธง (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 36 ในภาคผนวก ข) จำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2526 มี 189 คน เป็นนักเรียนชาย 92 คน นักเรียนหญิง 97 คน ครูผู้รับผิดชอบในการสอนและการจกกิจกรรรมส่งเสริมประชาธิปไตย 10 คน เป็นครูชาย 10 คน และครูหญิง 2 คน แบ่งนักเรียนตั้งแต่วัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 เป็น 7 ห้องเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 5 มีนักเรียนชั้นละ 1 ห้องเรียน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 2 ห้องเรียน

ชุมชนรอบๆโรงเรียน เป็นหมู่บ้านกระจายห่างกัน ประชาชนประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมซึ่งส่วนใหญ่ทำนาเป็นหลัก จากการสอบถามเกษตรกรว่าผลผลิตข้าวประมาณ 40 - 50 ถังต่อไร่ ไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ในชุมชนและในโรงเรียนด้วย ทรัพยากรที่พบในชุมชนได้แก่ไม้ไผ่ที่ขึ้นอยู่หนาแน่นเป็นระยะ ๆ ทางเข้าสู่วรรณโรงเรียน และรอบบริเวณโรงเรียน เป็นผลที่ทำให้มีฝูงแะอาศัยอยู่ตามบริเวณพื้นที่ในไกลไผ่ มากมาย ภาษาที่ใช้พูดกันเ็นท้องถิ่นเป็นภาษาลาวโซ่ง มีสำเนียงเร็วรัดจับความยากจนแม้เมื่อนักเรียนมาพูดภาษาไทยภาคกลางในการเรียนหรือทำกิจกรรมก็ยังคงมีสำเนียงพูดที่เร็วมากด้วย

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและชุมชน

จากสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชนที่ไต่ถามถึงข้างต้น ส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นแก่บุคคลในชุมชนและนักเรียนซึ่งเป็นลูกหลาน นั่นคือความยากจนชักชวนอันเป็นผลมาจากความก้นการในพื้นที่ทั่ว ๆ ไปของชุมชน และส่งผลมาถึงโรงเรียน คิว สนิท ปีรังค์ 2526: 35) ไต่ถามถึงสภาพของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 ก่อนปีพุทธศักราช 2515 ว่า

พ่วงปี 2515 หรือก่อนหน้านั้นผู้เป็นโรงเรียนประชาบาลบ้านนอก สอนแค่เลข คัด เลิกเท่านั้น อย่างอื่นไม่สอนกันจริงจริงอะไร นอกเสียจากชั้น ป.4 [ในขณะนั้นเป็นชั้นสูงสุด แต่ปัจจุบันจัดการเรียนการสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6] ครูจึงบอกวิชาที่สอน มิฉะนั้นจะทำข้อสอบของอำเภอหรือจังหวัดไม่คู่ ถ้าจะคู่ที่ คุณธรรม คุณนิสัยต่าง ๆ จะไม่พบว่ามีการสอนกันเลย ทุกอย่างขึ้นอยู่กับครู เท่านั้น ทั่วความสะอาดของโรงเรียนก็เพราะครูสั่งหรือเป็นเวร จรรยาบรรณก็เหมือนกับที่เรียนมาจากบ้าน ที่เปลี่ยนแปลงไปบางก็เฉพาะสิ่งที่ครูบอกให้ทำ และภายในขอบเขตที่ครูจะ เอื้อลุ่มไปครอบคลุมถึงเท่านั้น วิชาที่เรียนก็เป็นการรับรู้จากครูบอกและพ่วงก็ไม่ต่างกว่าโรงเรียนชนบทไกล ๆ อื่น ๆ คือครูไม่คอยจะบอก (หรือไม่คอยจะไต่เรียนนั้นเอง) เรื่องอ่าน เขียนแล้วเป็นรูปร่าง เป็นหวงมาก เด็กนักเรียนจบ ป.4 อ่านหนังสือแล้วฟังจนเมื่อยหู ของสะกดทีละตัว ๆ เวลาที่เคี้ยว ไม่ก็วันก็ลืม กูการแต่ง เนื้อแต่งตัวแล้วก็มอมแมม ตัวเนื้อเต็มไปควยซีไคล เหาเต็มหัว

สภาพที่แสดงออกมาทางนักเรียนในโรงเรียนคันปัญหาของการเรียน สุขภาพอนามัย ไต่ถามภาพให้เห็นสภาพทรงบ้านของนักเรียนที่ขาดการเอาใจใส่ดูแลทั้งงานการเรียน และสุขภาพอนามัยบุตรหลานของตน เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครอง มีภารกิจในหารหาเลี้ยงครอบครัวจนไม่มีเวลาสนใจลูกหลานของตน

ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

จากสภาพปัญหาของชุมชนและนักเรียน ทำให้โรงเรียนศึกษาวิชิการแก้ไข ปัญหา ในปีการศึกษา 2516 โรงเรียนและคณะศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี โดยมีนายสนิท ปีรังค์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ ในขณะนั้น (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน) เป็นหัวหน้าคนสำคัญ วิชิการแก้ปัญหามีหลักการที่สำคัญว่า จะคงพัฒนาตัวนักเรียนให้ดีกว่า

แล้วจึงให้นักเรียนแต่ละคนไปพัฒนาชุมชนต่อไป

หลักการพัฒนานักเรียนนั้น คำนึงถึงการปลูกฝังให้เขาเกิดความเป็นประชาธิปไตยในตนเอง ซึ่งความหมายของประชาธิปไตยในที่นี้มีครอบคลุมถึง

- ก. การเข้าใจสิทธิ หน้าที่ของคนและผู้อื่น
- ข. เป็นผู้มีความรับผิดชอบในหน้าที่
- ค. เป็นผู้ที่รักในการค้นคว้าหาความรู้

เมื่อนักเรียนเกิดคุณธรรมทั้งสามประการข้างต้นแล้ว จะสามารถไปพัฒนาปรับปรุงชุมชนที่ตนอยู่อาศัยต่อไป เพื่อความเข้าใจและเป็นแนวทางปัดป้องแก่ครูในการผลิตนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนใหม่มีคุณลักษณะดังกล่าว โรงเรียนจึงได้กำหนดให้มีจุดมุ่งหมายหรือที่โรงเรียนเรียกว่า "ปณิธานของโรงเรียนบ้านพุ่มวง" 6 ประการ ดังนี้

1. ให้มีความรู้ ความสามารถที่จะอ่านหนังสือทั่วไป ทั้งหนังสือพิมพ์รายวัน รายคาบ สารคดี นวนิยาย บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความรู้อื่น ๆ ใฝ่อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ให้มีความรู้ความสามารถปรับปรุงความเป็นอยู่ตลอดจนการท่ามาหากิน ทั้งส่วนตัวและชุมชนใฝ่กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
3. ให้มีความศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักสิทธิและหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
4. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และรู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
5. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ เชื่อในสิ่งที่มีหลักฐานควรเชื่อหรือสามารถพิสูจน์ได้
6. มีความสามารถที่จะศึกษาหาความรู้ใฝ่ค้นคว้าตนเองและใฝ่หาความรู้

อยู่เสมอ

สรุปรวมจุดมุ่งหมายดังกล่าวเป็นปรัชญาได้ว่า "รู้เวลา รู้หน้าที่ วินัยดี มีประชาธิปไตย"

สภาพการจักกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

การจักกิจกรรมในโรงเรียนมุ่งให้นักเรียนเกิดประชาธิปไตยในตนเอง
ผู้วิจัยจะนำเสนอกิจกรรมที่สนองเป้าประสงค์ ข้อ ก. ข. และ ค. (หน้า 124)

ก. การเข้าใจสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น

กิจกรรมที่สนองเป้าประสงค์นี้ ได้แก่ กิจกรรมการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย และกิจกรรมการปกครองโดยคณะกรรมการนักเรียน

กิจกรรมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียนได้แก่กิจกรรมการแบ่งกลุ่มคุณแลบริเวณโรงเรียน โดยนักเรียนในแต่ละห้องเรียน จะถูกแบ่งหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียนตามที่สภานักเรียนกำหนด บางห้องคุณแลรคนนำต้นไม้และแปลงเกษตรของโรงเรียน (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 37 ในภาคผนวก ข) บางห้องคุณแลรักษาความสะอาดอาคารเรียน สวม และสนามหญ้าหน้าโรงเรียน

กิจกรรมการปกครองโดยคณะกรรมการนักเรียน เริ่มจัดตั้งเมื่อปีการศึกษา 2516 มีไ้เรียกว่าสภานักเรียนเพราะใช้วิธีการสรรหาคณะกรรมการนักเรียนทั้งหมดโดยวิธีการเลือกตั้งจากตัวแทนในห้องเรียนแต่ละห้อง ตามอัตราจำนวนนักเรียน 10 คน ต่อตัวแทน 1 คน ถ้ามีเศษเกิน 5 คนก็เป็นผู้แทนเพิ่ม 1 คน ดังแสดงจำนวนคณะกรรมการไ้ในการวางต่อไปนี้

ห้อง	จำนวนนักเรียน/คน	จำนวนผู้แทน/คน
ประถมศึกษาปีที่ 1	29	3
ประถมศึกษาปีที่ 2	32	3
ประถมศึกษาปีที่ 3	34	3
ประถมศึกษาปีที่ 4	30	3
ประถมศึกษาปีที่ 5	28	3
ประถมศึกษาปีที่ 6/1	18	2
ประถมศึกษาปีที่ 6/2	18	2
รวม	189	19

เมื่อใดคณะกรรมการ การครบถ้วนแล้ว คณะกรรมการจะดำเนินการเลือกตั้งประธาน รองประธานและเลขาธิการ โดยสลับผลัดเปลี่ยนกันไปตามตำแหน่งละ 1 เดือน เพื่อให้ทุกคนได้ฝึกความเป็นผู้นำและบุคลากร หน้าที่สำคัญของคณะกรรมการ การนี้ วิทยาลัยศึกษาระดับมัธยมศึกษา เบียมบิโนนิก เรียบนปฏิบัติ ในการออกกฎระเบียบใดก็ตามจะต้องขอความเห็นชอบ จากครูใหญ่ผ่านครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน เมื่อได้รับความเห็นชอบ จะนำกฎระเบียบนั้น ทักประกาศให้นักเรียนทราบโดยทั่วกันที่ "กำแพงประชาธิปไตย" (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 38 ในภาคผนวก ข)

ข. เป็นผู้มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่

กิจกรรมที่จัดเพื่อสนองเป้าประสงค์นี้ ได้แก่ กิจกรรมศาลหน้าเสาธงและ กิจกรรมการฝึกฝนงานบ้านการเกษตร

กิจกรรมศาลหน้าเสาธงของโรงเรียนแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ โดย ผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมนี้มีชื่อคณะกรรมการนักเรียน เป็นนัก เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถม- ศึกษปีที่ 4 - 6 ที่จัดแบ่งเป็นกลุ่ม 3 - 4 กลุ่ม แล้วให้แต่ละกลุ่มเวียนกันทำหน้าที่ ทำเนิการจัดกิจกรรมศาลหน้าเสาธง (เรียกกลุ่มนี้ว่าสารวัตรนักเรียน) การจัดกิจกรรม ศาลหน้าเสาธงนี้ใช้เวลาตอนเช้าก่อนเรียนในตอนเช้า และหลังเลิกเรียนในตอนบ่าย เมื่อถึง เวลานั้น นักเรียนทั้งหมดจะ เข้าแถวกันเองโดยใช้เวลาจากหน้าที่ที่ฝึกอยู่ทุก อาคารเรียน นักเรียนจักระเบียบแถวกันเองจนเรียบร้อย

เมื่อนักเรียนทั้งหมดปฏิบัติจน ร้องเพลงชาติและสวดมนตร์เรียบร้อยแล้ว สารวัตรนักเรียนที่ได้รับหน้าที่เป็นเวรประจำวัน จะดำเนินกิจกรรมศาลหน้าเสาธง ซึ่งเป็นการ ตักสินปัญหาที่นักเรียนคนใดคนหนึ่งแจ้งให้ทราบล่วงหน้าหรือปัญหาที่นักเรียน เสนอให้ตักสินในแถว การตักสินจะมีการสืบพยานจนผู้กระทำ ความผิดยอมรับ แล้วจึง ลงโทษตามที่มีผู้เสนอและนักเรียนทั้งหมดเห็นชอบกวย การตักสินลงโทษใช้การยกมือ โทษที่ผู้กระทำผิดได้รับจะเป็นการให้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น รกน้ำต้นไม้ ตักน้ำเขาสวม เป็นต้น การทำงานดังกล่าวจะกระทำในตอนพักเที่ยงโดยสารวัตร- นักเรียนจะติดตามผลการทำงานและแจ้งการตักตามผลให้นักเรียนทุกคนทราบใน กิจกรรมศาลหน้าเสาธงครั้งต่อไป

กิจกรรมการฝึกปฏิบัติงานด้านการเกษตรของโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งสมัครเข้าร่วมกิจกรรม โดยนำเมล็ดพันธุ์พืชไปทำการปลูกและรับผิดชอบในการดูแลรักษา รกน้ำ จกบันทึกการเจริญเติบโตของพืช เพื่อนำไปเล่าให้เพื่อนในห้องเรียนฟัง นักเรียนอีกกลุ่มหนึ่งรับภาระดูแลไก่ฝูงหนึ่งซึ่งเลี้ยงไว้ในทรงของโรงเรียน (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 39 ในภาคผนวก ข) จนเมื่อไก่ฝูงนี้ออกไข่ นักเรียนกลุ่มนี้จะทำการเก็บไข่ไก่มา บริโภคและจำหน่ายต่อไป

ค. เป็นผู้ที่รักในการค้นคว้าหาความรู้

กิจกรรมที่จัดเพื่อสนอง เป้าประสงค์ในข้อนี้ ได้แก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ที่เห็นได้ชัดคือกิจกรรมการเล่าข่าวและเหตุการณ์สำคัญประจำวันและกิจกรรมการค้นคว้าโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

กิจกรรมการเล่าข่าวและเหตุการณ์สำคัญประจำวันนั้น จัดเมื่อักเรียนเข้าห้องเรียนเรียบร้อยแล้วในตอนเช้า ทุกห้องเรียนจะจัดให้ตัวแทนของกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หาข่าวและเล่าข่าวออกไปหน้าห้องเรียนแล้วเล่าข่าวและเหตุการณ์สำคัญที่กลุ่มคนไปค้นหาให้เพื่อน ๆ ฟัง เมื่อเล่าจบ ผู้ฟังจะซักถามสิ่งที่คนสงสัยใหญ่ที่เล่าตอบ

กิจกรรมการค้นคว้าโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนให้ความสำคัญมาก ในทุกห้องเรียนจะจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยกันศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเนื้อหาที่เรียนตามที่ครูกำหนดให้ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ครูในโรงเรียน บุคคลในชุมชน โดยครูประจำชั้นจะเสนอหัวข้อที่จะศึกษาประจำวันแก่นักเรียนไปศึกษากันเป็นกลุ่ม เมื่อถึงเวลา 15.30 - 16.00 น. ของทุกวันนักเรียนจะนำผลการศึกษามาเสนอให้เพื่อนทุกคนซักถาม และสุดท้ายครูจะเป็นผู้สรุปความรู้ที่นักเรียนไปศึกษาอีกครั้งหนึ่ง

ผลสัมฤทธิ์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

ผู้วิจัยใช้เวลาสังเกตการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยเพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะทางประชาธิปไตย 3 ประการ และโคพบว่าคุณลักษณะการเข้าใจสิทธิ หน้าที่ของคนและผู้อื่น และ เป็นผู้มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่

นักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลแล้ว สามารถรับผิดชอบในหน้าที่ของตนอย่างดีในการรักษา-
 ความสะอาดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน สวม การพู่จางและการแสดงออกเป็น
 ไปอย่างสุภาพเรียบร้อยในระหว่างนักเรียนและครูและนักเรียนด้วยกันเอง นักเรียน
 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะกรรมการนักเรียน มีปัญหาให้สารวัตรนักเรียนศึกษาค้น
 นอยและเป็นปัญหาที่ไม่ร้ายแรง เช่นการขาดเรียนเพราะต้องไปเที่ยวชั่ว เป็นต้น
 ขอส่ง เอกศที่ผู้วิจัยได้พบจากการจัดกิจกรรมศาลหน้าเสาธงนี้ คือ นักเรียนที่มีส่วนร่วม
 ในการจัดกิจกรรมอย่างมีความเข้าใจดียิ่งคือนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่
 4 - 6 และความสามารถของสารวัตรนักเรียนมีจำกัดในบางกรณี ครูจึงควรเข้า
 ช่วยเหลือให้เหมาะสม โดยจะยกตัวอย่างกรณีที่เกิดประกอบขอส่ง เอก

ในระหว่างกิจกรรมศาลหน้าเสาธงตอนท้ายของวันที่ 13 ธันวาคม 2526
 มีนักเรียนชายคนหนึ่งกล่าวหาว่านักเรียนหญิง (เป็นหน้าแถวคนละคน แสงไว้ใน
 รูปภาพที่ 40 ในภาคผนวก ข) ลักขโมยอยู่ในไร่ชาบ้านเมื่อวันอาทิตย์ที่
 11 ธันวาคม 2526ที่ผ่านมา สารวัตรนักเรียน (เป็นตรงแทนพุกหน้าแถว) จึงได้
 ทำการสอบสวนนักเรียนหญิง โดยการสอบถามพยานผู้เห็นเหตุการณ์ทั้งสองฝ่าย
 นักเรียนฝ่ายชายกลุ่มหนึ่งพาดันสนับสนุนโจทก์ ขณะที่นักเรียนกลุ่มหนึ่งสนับสนุนว่า
 จำเลยมิได้กระทำความผิดจริง ผลที่สุดก็เกิดโกลาหลในแถวจากกรโตเถียงของ
 นักเรียนทั้งสองฝ่าย สารวัตรนักเรียนซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 ก็สับสนไม่สามารถควบคุมการพิจารณาให้มีระเบียบได้ นักเรียนในระดับชั้นประถม-
 ศึกษาปีที่ 3 เป็นชายตั้งคู่ชกต่อยกันในแถวพัลวัน นักเรียนในระดับชั้นประถมศีกษา
 ปีที่ 1 - 2 เล่นกันเองในแถว ไม่สนใจการพิจารณาคดี จนในที่สุดเมื่อครูผู้ดูแล
 กิจกรรมเห็นว่าสารวัตรนักเรียนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ใดแน่นอนจึงเขาไป
 แทรก โดยให้นำกรณีทั้งคู่แยกไปไต่สวนที่อื่น เหตุการณ์จึงยุติลง

คุณลักษณะประการสุดท้าย คือ เป็นผู้ที่รักในการค้นคว้าหาความรู้
 ผู้วิจัยพบว่านักเรียนยังไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลทางค่านี้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากปัญหาของ
 สภาพการขาดแคลนหนังสือในห้องสมุด และ การย้ายเข้า-ออกของครูผู้สอน
 กังที่ผู้วิจัยจะได้อธิบาย ต่อไปนี้

ปัญหาการขาดแคลนหนังสือในห้องสมุดเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ชาวแหล่ง
 วิทยาการในการศึกษาคนควาหาความรู้เป็นกลุ่มของนักเรียน หนังสือที่มีปรากฏใน
 ห้องสมุดปัจจุบันเป็นหนังสือเก่าทั้งสิ้น เก่าทั้งสภาพที่ชาววินและเก่าทั้งปีที่จักพิมพ์
 ภาพ" เด็กนักเรียนตัวเล็ก ๆ กำลังกมหนากมตาอ่านหนังสือพิมพ์บาง หนังสือการ์ตูน
 บาง บางคนก็นั่งอ่านบนพื้นห้อง บางกลุ่มกำลังนั่งเล่นนับเลขจากอุปกรณ์ที่ทำขึ้นเอง
 บางก็เล่นบันไดงู" กังที จักรสิน พิเศษสาทร (2521: 33) โภภรรยาไว้เมื่อ
 6 ปีที่แล้ว ไม่ใภ้ปรากฏใญ่วิจับเห็นแล้ว เพราะหนังสือที่มีในห้องสมุดเป็นหนังสือ
 ที่นักเรียนอ่านมาจนหมดแล้ว ปัญหา นี้ นายดวิล สมปอง กล่าวว่เกิดจากการที่ไม่มี
 บรรณารักษ์รับผิดชอบงานห้องสมุดและขาดงบประมาณในการจักซื้อหนังสือใหม่
 ห้องสมุดที่ดีว่่าเป็นหัวใจของการ เรียบนการสอนแบบคนควาเป็นกระบวนการกลุ่ม
 จึงไม่สามารถสนองใให้เกิดคุณลักษณะ เป็นผูที่รักใในการคนควาหาความรู้ในักเรียน
 ใใอย่างเต็มที่

ปัญหาการย้ายเข้า-ออกของครูสอนเกิดจากสภาพความกันการ ชาว
 สิ่งบ่ารุงความสะกดสบายทั้งปวง แมขานพักครุที่มีอยู่ 2 หลัง ก็ไม่มีครุเข้าไปพัก
 อาศัย ความลำบากความเงียบเหงว่่าเป็นผลทำให้มีครุสอนขอขยับออกไปทำการศึกษา
 โรงเรียบนอื่นทุกปีการศึกษา และใใรับครุใหม่เข้ามาทุกปีการศึกษาเช่นกัน กังนั้น
 จึงมีครุที่ใใใจวิชีการจักการ เรียบนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยอยู่เพียงไม่กี่คน
 คือคนที่ทำการศึกษามาก่อนปีการศึกษา 2516 ใใขณะที่ครุสอนใหม่ยังไม่ใใใจ
 บทบาทของครุที่มุ่งใให้ "เป็นที่ปรึกษา คอยช่วยแะในักเรียนเรียบน ช่วยเหลือ
 นักเรียนใใทำงาน เป็น ครุเตรียมแ่งงานที่จะใในักเรียนทำ เตรียมปัญหาใในักเรียน
 อภิปราย เตรียมหนังสือใในักเรียนคนควา" (สนิท ยี่รงค์ 2525: 35)ครุใหม่ต้อง
 ใใเวลาปรับการการสอนของคนระยะหนึ่ง เมื่อใใใจก็แล้วก็ย้ายโรงเรียบนไปอีกเป็น
 วัจจักรไม่จบสิ้น

บทสรุป

การจักตั้งสถานักเรียบนขึ้นใโรงเรียบน มีใใหมายความว่่าโรงเรียบน
 สามารถจักกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยใใสมบูรณ์ นักเรียนจะต้องใใรับการฝึกฝน
 ความเป็นประชาธิปไตยตลอดเวลาที่อยู่ใโรงเรียบน และใใการจักทำกิจกรรม

ทุกกิจกรรมในโรงเรียนจะต้องให้นักเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการและ
 ตัดสินใจอย่างเหมาะสมกับวุฒิภาวะของเขา เริ่มต้นโดยการที่โรงเรียนจะต้อง
 จัดบรรยากาศให้เหมาะสมกับความ เป็นประชาธิปไตยโดยให้นักเรียนทุกคนมีสิทธิ
 เสมอภาคกันและต้องจัดให้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยเท่าเทียมกันด้วย จากนั้นใช้
 กิจกรรมการปกครอง โดยสภานักเรียนเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 และกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นการฝึกให้นักเรียนทำงาน เป็นกระบวนการ-
 การกลุ่มเสมอ

จากการศึกษาโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมคือเกินทางการส่งเสริม
 ประชาธิปไตย ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมนี้ ประการแรก
 ได้แก่ การกำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมายในการดำเนินการให้เป็นรูปธรรมชัดเจน
 แล้วชี้แจงให้คณะครูและนักเรียนเข้าใจและยอมรับปฏิบัติ จากนั้นผู้บริหารโรงเรียน
 คัดค้านประ เหมินผลการทำกิจกรรมเพื่อไม่ให้จุดมุ่งหมายแปรไป ส่วนองค์ประกอบ
 ที่มีความสำคัญน้อยมากคืองบประมาณในการจัดทำกิจกรรม เพราะกิจกรรมนี้ไม่
 จำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์มากมาย อาศัยตัวบุคคล เป็นหลักเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย